B I B L I O G R A F I A

KSIĄŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

Annual Report 1960 — International Institute for Land Reclamation and Improvement (Raport Instytutu Melioracji i Zagospodarowania Gruntów za 1960 r.). Wageningen 1961, H. Veenman, s. 52.

Kolejny — trzeci — raport zawiera, poza rocznym sprawozdaniem z działalności Instytutu, opracowanym przez jego dyrektora J. M. van Staverena, m. in. interesujący artykuł dyskusyjny D. Groenvelda na temat „sztuki" wyboru najlepszego projektu inwestycji rolnych oraz kontynuację bibliografii zamieszczonej w Raporcie za rok 1959, dotyczącej tematyki prac Instytutu.

Atłas sielskowo choziajstwa SSSR (Atlas rolnictwa ZSRR). Moskwa 1960, Gł. Upraw Geod. i Kartogr. Min. Geołogii i Ochrony Nedr SSSR, s. 310.

Atlas opracowany został przez zespół specjalistów Min. Rolnictwa, Min. Geologii i Ochrony Zasobów Ziemi przy współudziale Akademii Nauk, m. in. na podstawie materiałów Centralnego Urzędu Statystycznego. Zadaniem atlasu jest pokazanie rozwoju, rozmieszczenia i specjalizacji produkcji rolnej ZSRR oraz poszczególnych republik, w latach 1953—1959 i perspektyw rozwojowych na lata 1959—1965. Po mapach o charakterze ogólnym (warunki naturalne, ogólna charakterystyka rolnictwa) przedstawiono bardziej szczegółowe, jak uprawa roli, hodowla, rolnictwo poszczególnych republik, produkcja globalna, dochodowość rolnictwa i przemysłu przetwórczo-rolnego, plony uzyskiwane w poszczególnych republikach, ZSRR w gospodarce światowej, wreszcie rejony ekonomiczno-administracyjne. Atlas przeznaczono dla praktyków, specjalistów planowania, pracowników instytutów naukowych, studentów itd. Szczegółowe omówienie Atlasu zamieszczono w „Zagadnieniach" w nr 2, 1962.

Annuario dell'agricoltura italiana 1960 (Rocznik rolnictwa włoskiego 1960). Roma 1961, Fertinelli, s. 454 + 218 + 126.

Rocznik składa się z 3 części (z oddzielną paginacją) i podaje w cz. 1 — omówienie stanu rolnictwa w 1960 r. (wraz ze streszczeniem w jęz. angielskim i francuskim), w cz. 2 — organizację rolnictwa i w cz. 3 — tablice statystyczne. Część opisowa zawiera charakterystykę ogólnej sytuacji ekonomicznej Włoch w 1960 r., produkcji roślinnej, zwierzęcej, gospodarki leśnej, mechanizacji, handlu, dochodu z rolnictwa, przedpłat na poczet zysków, reformy rolnej, kredytu rolnego, zatrudnienia i szkolnictwa. Część dotycząca organizacji podaje skład osobowy: Komisji Rolnictwa w Senacie, Komisji Rolnej i Leśnej w Izbie Deputowanych, Ministerstwa Rolnictwa oraz wykaz stowarzyszeń, organizacji, instytutów naukowych w poszczególnych miastach i okręgach.

BATISTELLA R.: **Geografia per un piano di sviluppo dell'agricoltura** (Geografia w planie rozwoju rolnictwa). Milano 1961, Dott. A. Giuffré Ed., s. 336.

W związku z opracowaniem pięcioletniego planu rozwoju rolnictwa włoskiego autor zajął się geograficzno-gospodarczym aspektem tego zagadnienia. Uzasadnia on konieczność dokładnego poznania rejonizacji rolnictwa w zależności od formacji geologicznych ziemi, gleby użytkowanej rolniczo itp. Na tym tle rozważono przemiany społeczne ludności rolniczej, zmiany w użytkowaniu ziemi, sposobach uprawy, przeprowadzaniu melioracji, wyzyskiwaniu możliwości produkcyjnych. Końcowy rozdział poświęcono znaczeniu handlu artykułami rolnymi.

CYNKOW M. Ju.: **Uwieliczenije proizwodstwa produkcji żiwotnowodstwa i sniżenie jejo siebiestoimosti w kołchozach i sowchozach** (Podniesienie wydajności produkcji hodowlanej i obniżenie jej kosztów w kołchozach i sowchozach). Moskwa 1961, Ekonomizdat, s. 192.

Rzecz przeznaczona dla specjalistów w zakresie rolnictwa i aktywu kierowniczego kołchozów i sowchozów. Dzięki uogólnieniu bogatych materiałów, uzyskanych z kołchozów i sowchozów oraz badaniom przeprowadzonym w wybranych gospodarstwach, uzyskano i wyłożono podstawowe zagadnienia ekonomiki i rejonizacji hodowli poszczególnych stref Zw. Radzieckiego. Na przykładzie poszczególnych rejonów oraz kołchozów i sowchozów zilustrowano współzależność pomiędzy poziomem specjalizacji i koncentracji produkcji a osiągniętym poziomem wydajności oraz kosztów własnych. Poszczególne gospodarstwa zgrupowano w zależności od stopnia koncentracji produkcji: hodowli bydła, trzody, owiec i drobiu. Wiele miejsca poświęcono rezerwom i możliwościom zwiększenia pasz. Nadto podano metody i sposoby obliczania wydajności pracy w hodowli, w produkcji mleka, wołowiny, świniny, szerści i jaj oraz wskazano możliwości obniżenia kosztów.

DAW MYA TIN: **K woprosu o ziemlewładienii w Birmie** (W sprawie własności ziemi w Burmie). Moskwa 1961, Izd. Inostr. Litier. s. 132.

Tłumaczenie pracy wydanej w jęz. angielskim w 1956 r., a w 1961 r. zaktualizowanej i wydanej w Moskwie. Dotyczy ona problemu agrarnego w Burmie, kraju o przeważającym charakterze rolniczym. Na podstawie bogatego materiału faktycznego, autorka omawia rozwój stosunków agrarnych i władania ziemią za okres ostatnich 300 lat. Prócz ogólnych wiadomości o Burmie, stosunki władania ziemią omówione są odrębnie jeśli idzie o poszczególne obszary kraju w okresach: władzy królewskiej, rządów angielskich, reform rolnych, podjętych w okresie niepodległości. Praca może zainteresować wszystkich, którzy się zajmują tak zagadnieniami agrarnymi, jak i dalekiego wschodu.

Ekonomiczeskaja ocenka ziemli (Ekonomiczna ocena gleb). Moskwa 1961, Gos. Izdat. Sielchoz. Litier. s. 184.

Według wydawnictwa jest to pierwsza próba dania naukowych podstaw metody porównawczej oceny użytków rolnych. Ekonomiczna ocena wartości gleby jest niezbędna przy planowaniu produkcji i dostaw artykułów rolnych, ustalaniu systemów gospodarowania, racjonalnego rozmieszczenia i specjalizacji produkcji, zróżnicowania obciążeń (wysokość dostaw) oraz wyznaczenia cen zakupu. Publikacja przeznaczona dla ekonomistów, agronomów i gleboznawców w kołchozach i sowchozach oraz pracowników partyjnych i administracyjnych, jak również pracowników zakładów naukowych.

GAŁAJ D.: **Aktywność społeczno-gospodarcza chłopów.** W-wa 1961, LSW, s. 248.

Monografia wsi Bocheń opracowana pod kątem widzenia poznania aktywności społeczno-gospodarczej jej ludności. Autor, znający dobrze ten rejon, oparł swe badania na ankiecie i wywiadach, kładąc nacisk na następujące problemy: warunki przyrodnicze i ekonomiczne, podłoże historyczne, zmiany w strukturze gospodarczej i społecznej wsi na tle przemian w gospodarce narodowej i strukturze społeczeństwa polskiego; dynamika rozwoju produkcji rolniczej, kierunki, źródła i bodźce określonej aktywności gospodarczej, wzorce gospodarowania i autorytety społeczne, grupa inicjatorów, perspektywy rozwoju gospodarki rolnej i społecznego rozwoju wsi.

Der historische Sieg des Sozialismus auf dem Lande (Historyczne zwycięstwo socjalizmu w rolnictwie). Berlin 1960, Dietz Verlag, s. 292.

Materiały (referaty i dyskusje) z konferencji zorganizowanej w dniach 17—18. VI. 1960 r. przez Instytut Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym SED w sprawie socjalistycznej przebudowy rolnictwa NRD. Czytelnik znajdzie tam materiały: o historycznym znaczeniu wyzwolenia chłopów spod ucisku kapitalistycznego, walce chłopów-spółdzielców o podniesienie produkcji towarowej i wydajności pracy, socjalistycznej świadomości chłopów-spółdzielców, jako sile napędowej rozwoju socjalistycznej wsi, socjalistycznych stosunkach produkcyjnych w państwowych gospodarstwach rolnych oraz ich znaczeniu dla rozwoju socjalistycznej ideologii i kultury, walce o rozwój tej ideologii i kultury poprzez socjalistyczną pracę zespołową.

JERIEMIEJEW K. I.: **Effektiwnost' kapitalnych włożenij w sielskoje choziajstwo** (Efektywność nakładów w rolnictwie). Moskwa 1961, Gospłanizdat, s. 168.

Na podstawie bogatego materiału faktycznego, autor omawia znaczenie nakładów inwestycyjnych dla podniesienia wydajności produkcji rolnej i potanienia jej kosztów własnych. W broszurze wyłożono podstawowe zagadnienia teorii i metody obliczania efektywności ekonomicznej nakładów w rolnictwie. Publikację przeznaczono dla kierowników, ekonomistów i pracowników rachuby kołchozów i sowchozów oraz pracowników organów rolniczych, planistycznych i finansowych, jak również naukowo-badawczych.

Kołchozy a JZD.: Právnické studie z jejich současné problematiky (Kołchozy a JZD. Studium prawne z ich obecnej problematyki). Praha 1961, Českoslov. Akademie Věd, s. 210.

Sekcja ekonomiki, prawa i filozofii Czechosłowackiej Akademii Nauk opublikowała prawnicze studium porównawcze rolniczych spółdzielni produkcyjnych w Związku Radzieckim i w Czechosłowacji, tj. kołchozów i JZD (Jednotné Zemědělské Družstvo) w opracowaniu radzieckich i czeskich autorów. W części I (radzieckiej) A. Ruskol omawia prawo kołchozowe, jako jedną z gałęzi prawa radzieckiego, I. W. Pawłow charakteryzuje znaczenie aktów prawnych zawieranych przez członków kołchozów, przy wstępowaniu do nich, Z. S. Bielajewa zajmuje się wzajemnym stosunkiem wzorcowych statutów kołchozów do statutów poszczególnych kołchozów. W cz. II (czeskiej) przedstawiono prace: V. Fabry o podstawach prawnych, na zasadzie których państwo kieruje rolniczymi spółdzielniami produkcyjnymi, V. Knappa na temat prawa spółdzielczego użytkowania gruntów, oraz J. Eliáša o majątkowej odpowiedzialności członków JZD wg prawa czechosłowackiego. Publikację kończy bibliografia książek oraz artykułów radzieckich i czechosłowackich na ten temat.

MANTEUFFEL R. **Rachunkowość rolnicza. I — Księgowość rolnicza** (systemy, metody, technika). W-wa 1961, PWRiL, s. 316.

Pierwsza część podręcznika przeznaczonego dla studentów wyższych szkół rolniczych, kierunków rolniczych w wyższych szkołach ekonomicznych, wykładowców przedmiotów ekonomiczno-rolniczych w technikach rolnych, ogrodniczych i rachunkowości rolnej, kierowników i księgowych PGR, kółek rolniczych, spółdzielni produkcyjnych itd. Podręcznik podaje w skrócie podstawowe pojęcia ekonomiczne, następnie omawia dokumentację zdarzeń gospodarczych, księgowość gospodarczą ilościową oraz finansową (wartościową), formy technic ne księgowości i jej organizację, systematykę sposobów prowadzenia księgowości, wreszcie historię rachunkowości w Polsce i innych krajach europejskich oraz przegląd form księgowości rolniczej stosowanych obecnie w Polsce w PGR, spółdzielniach produkcyjnych i gospodarce indywidualnej. Autor nie wchodzi w szczegóły techniki księgowości, zajmuje się natomiast zagadnieniami, z którymi kierownik gospodarstwa czy przedsiębiorstwa styka się na co dzień — od strony rachunkowości.

Piano quinquennale per lo sviluppo dell'agricoltura (Pięcioletni plan rozwoju rolnictwa). Milano 1961, Dott. A. Giuffré Ed., s. 1056.

Zbiór materiałów związanych z dyskusją w obu Izbach Parlamentu włoskiego nad pięcioletnim planem rozwoju rolnictwa. Projekt planu został przedstawiony przez Ministra Rolnictwa 13. I. 1960 obu Izbom Parlamentu. Dyskusja nad nim daje możność zorientowania się w poglądach polityczno-społecznych na całokształt problematyki rolnictwa włoskiego. Ostateczne uchwalenie „zielonego planu" nastąpiło 5. VIII. 1961 r., a jego podstawowe punkty obejmują: zarządzenia ogólne, dotyczące wzrostu produkcji rolniczej (doświadczalnictwo, nakłady finansowe, modernizacja gospodarstw, zootechnika, mechanizacja itd.), zarządzenia w sprawie zagospodarowania nowych ziem, melioracji, dotacji finansowych, wreszcie dyspozycje końcowe dotyczące wielkości gospodarstw, kredytów, podatków itd.

PRANDOTA W.: **Nowe i stare w rolnictwie francuskim, niemieckim i polskim.** W-wa 1961, LSW, s. 232.

Założeniem publikacji jest porównanie kierunków rozwojowych rolnictwa na przykładzie Francji i NRD, gdzie warunki fizjograficzne są zbliżone do polskich. Autor podkreśla zmiany zachodzące obecnie w rolnictwie, m. in. odpływ ludności

ze wsi do miast, co przy konieczności wzmożenia produkcji wymaga większego usprawnienia pracy i mechanizacji poszczególnych prac rolnych. Autor omawia również oświatę rolniczą w NRD i Francji oraz organizację wymiany towarów i usług (tylko we Francji), a mianowicie spółdzielczość wymiany oraz przerobu owoców i warzyw, mleczarską, winiarską i usługową.

Problemy współpracy nauki z rolniczą spółdzielczością produkcyjną. W-wa 1961, CRS, s. 91.

Wydane drukiem przez Naczelną Radę Spółdzielczą i Spółdzielczy Instytut Badawczy — materiały z narady pracowników nauki i praktyków spółdzielczości produkcyjnej w Poznaniu. Celem narady było wytyczenie programu działania w zakresie aktualnej problematyki spółdzielczości produkcyjnej, zwrócenie na nią większej uwagi naukowców, przepracowanie dotychczasowych i zainicjowanie nowych metod i form współpracy między naukowcami a praktykami, wskazanie dalszych poczynań. Na naradzie przedyskutowano następujące problemy: rozwój, zadania i potrzeby spółdzielczości produkcyjnej (referat A. Paśko), zagadnienia wymagające zbadania naukowego w związku z rozwojem spółdzielczości produkcyjnej (A. Listowski), organizacja i ekonomika spółdzielni produkcyjnych (K. Dąbrowski), zagadnienia socjologiczne rolniczej spółdzielczości produkcyjnej (B. Gałęski), udział nauki rolniczej w podnoszeniu produkcji i socjalizacji wsi na przykładzie woj. bydgoskiego (W. Tesecki), przygotowanie kadr w wyższych szkołach rolniczych (J. Okuniewski), doświadczenia współpracy pracowników naukowych z rolniczą spółdzielczością produkcyjną w pow. kościańskim (A. Mnichowski). Zreferowano również obszerną dyskusję.

Problems and Policies of American Agriculture (Problemy i polityka rolnictwa amerykańskiego). Ames Iova 1960, The Iowa State Univer. Press, s. 460, Wyd. 2.

Praca zbiorowa wydana pod auspicjami Wydziału Rolnego Uniwersytetu w Iowa, zawiera materiały (25 referatów) przygotowane na konferencję roboczą przy udziale przeszło 200 pracowników nauki, dydaktyki i praktyki rolniczej. Założeniem konferencji było przedyskutowanie przez zespół ekspertów: istoty, przyczyn i możliwości rozwiązania podstawowych problemów komercjalnie potraktowanego rolnictwa. Zaprezentowano na niej wyniki badań oraz nowe hipotezy dla poddania zbiorowej ocenie uczestników i wyłonienia programu, który mógłby być realizowany w badaniach, pracy dydaktycznej i zarządzaniu rolnictwem.

RANDHAWA M. S., PREM NATH: **Farmers of India** (Rolnicy Indii). New Delhi 1959, Indian Council of Argicultural Research, s. 302.

Praca ta jest pierwszą z serii publikacji poświęconych rolnictwu Indii, które Indyjska Rada do Spraw Badań Rolniczych zamierza wydać dla lepszego naświetlenia tego tematu. Jest to istotnie (jak podaje wydawnictwo) panoramiczny przegląd stosunków rolnych w kilku stanach Indii (Pendżab, Pradesh, Jammu i Kashmir) zawierający syntetyczny opis topografii terenu, gleb, klimatu, upraw i form gospodarowania na roli oraz organizacji wsi i kultury ludowej.

REICHENHEIM H., UHLMANN S.: **Technologie der Landwirtschaft. Band I — Feldwirtschaft** (Technologia rolnictwa. T. I Gospodarka polowa). Leipzig 1961, VEB Fachbuchverlag, s. 330, Technologie der wichtigsten Industrie- und Wirtschaftszweige.

Jedna z publikacji serii prac dotyczących technologii ważniejszych gałęzi przemysłu i gospodarki, podjęta przez Wyższą Szkołę Zw. Zawodowych w Bernau. W t. II ma się znaleźć omówienie wewnętrznej mechanizacji przedsiębiorstw rolnych, nadto ukaże się tom dotyczący hodowli zwierząt domowych. Na treść zaś t. I składają się zagadnienia, od rozwiązania których zależy realizacja podstawowego ekonomicznego zadania socjalistycznego rolnictwa NRD: prześcignięcie NRF w produkcji (na głowę ludności) środków spożycia i artykułów przemysłowych. Osiągnięcie tego celu zależy przede wszystkim od podniesienia wydajności pracy w rolnictwie. Jego realizacji służy mechanizacja rolnictwa (m. in. traktoryzacja, mechanizacja prac polowych, uprawy i sprzętu poszczególnych roślin), odpowiednia uprawa roli i nawożenia, umiejętna korelacja prac maszyn i narzędzi, ochrona roli i roślin. Uzupełnienie bogato ilustrowanej publikacji stanowią: spis literatury i podany in extenso tekst zarządzenia o ochronie pracy.

Report on the Expected Level of Demand and Import of Farm Products in the United Kingdom in 1965 and 1975 (Przewidywany poziom popytu oraz importu produktów rolnych w Wielkiej Brytanii w latach 1965—1975). Oxford 1961, s. 78 + 58 tbl.

Raport sporządzony pod kierunkiem Colin Clarka — dyrektora Badawczego Instytutu Ekonomiki Rolnej Uniwersytetu w Oxfordzie, zawiera ocenę podaży i popytu oraz importu artykułów rolnych na lata 1965—1975 w zależności od stanu zaludnienia, zatrudnienia oraz spożycia wewnętrznego, cen artykułów rolnych na rynku światowym oraz innych czynników traktowanych kompleksowo i we wzajemnym ze sobą powiązaniu, a opartych na danych statystycznych za lata 1955—1959.

RIEBE K., SCHMIDT H.: **Fortschritte in der Landarbeit** (Potsępy w pracy na roli). Hamburg 1961, P. Parey, s. 144. Betriebs und Arbeitswirtschaft in der Praxis, Heft 7.

Kolejny — 7 — zeszyt prac wydawanych przez Instytut Zagadnień Nauki Zarządzenia i Pracy w Rolnictwie (Seria dotycząca praktycznych zagadnień przedsiębiorstw i pracy w rolnictwie). Pod wspólnym tytułem: „Postępy w pracy na roli" opublikowano 2 przyczynki, a mianowicie: K. Riebe pt. „Zapotrzebowanie na pracę oraz jej koszty" i H. Schmidta pt. „Użytkowanie maszyn nie stanowiących własności przedsiębiorstwa". W pierwszej publikacji, dotyczącej kosztów pracy w polu i gospodarstwie, rozważono również wpływ mechanizacji na organizację gospodarstwa i osiągane wyniki. W drugiej publikacji jest mowa o organizacji i porównawczej kalkulacji kosztów w zastosowaniu różnych maszyn, nie będących własnością oraz stanowiących własność gospodarstwa. W zeszycie znajduje się ponadto wykaz 224 prac ogłoszonych przez Instytut w latach 1948—1960 oraz bibliografia do obu tematów. Obie pozycje wraz z poprzednio wydanymi, szczególnie katalogami norm i podręcznikami kalkulacji, dają możność kierownikom gospodarstw rolnych racjonalnego nimi zarządzania.

SIELJANINOW G. T.: **Perspiektiwy subtropiczeskowo choziajstwa SSSR w swiazi s prirodnymi usłowijami** (Perspektywy rozwoju podzwrotnikowej gospodarki ZSRR w związku z warunkami przyrodniczymi). Leningrad 1961, Gidrometeoizdat, s. 195.

Monografia zawiera agroklimatyczną charakterystykę rolnictwa radzieckiego. Na uwagę zasługuje rozdział traktujący o możliwościach zmiany granic klimatycznych upraw podzwrotnikowych przez zastosowanie środków agrotechnicznych i selekcyjnych.

SOKOŁOWSKI K.: **Odpływ ludności ze wsi.** W-wa 1961, PWE, s. 182. PAN, Zakład Nauk Ekonomicznych.

Na podstawie danych statystycznych, analiz własnych oraz literatury polskiej i zagranicznej, autor rozpatruje aktualny problem odpływu ludności ze wsi i rolnictwa. Celem pracy jest zapoznanie z przebiegiem tego procesu, jego przyczynami i skutkami. Przy analizowaniu powodów odpływu ludności ze wsi i rolnictwa, autor rozważa m. in. takie czynniki jak: niskie dochody, mała elastyczność popytu na żywność, spadek zapotrzebowania na pracę żywą, przeludnienie agrarne, rozkład rodziny wiejskiej, gorsze warunki pracy, postawa młodzieży wiejskiej, rolą szkoły. Autor wymienia dalej skutki odpływu ludności ze wsi i rolnictwa, odczuwane przez gospodarkę narodową, miasto, przemysł, wieś i rolnictwo oraz przez samych wychodźców ze wsi. W podsumowaniu podkreślono dalsze perspektywy odpływu ludności na tle przyszłości wsi i rolnictwa, podano także przypisy, zawierające szczegółową analizę liczbową zagadnień ludności wiejskiej i rolniczej oraz zatrudnienia w rolnictwie.

Spiecializirowannyje owoszczie kartofieliewodczeskije sowchozy (Specjalistyczne sowchozy warzywno-ziemniaczane). Moskwa 1961, Sielchozgiz, s. 184.

W latach 1959—1960 zorganizowano w Zw. Radzieckim w rejonach podmiejskich i przemysłowych duże wzorcowe gospodarstwa specjalizujące się w produkcji warzyw i ziemniaków, z tym, że przez szerokie zastosowanie inspektów produkcja warzyw odbywa się przez cały rok. Obecnie 20 autorów, przeważnie kierowników i agronomów tych gospodarstw (częstokroć trustów) dzieli się swymi doświad-

czeniami i metodami pracy organizacyjnej, prowadzącymi do uzyskania maksymalnej wydajności (wysokiej urodzajności roślin i produkcyjności zwierząt), osiąganej ze 100 ha użytków rolnych, co jest w dużej mierze ułatwione dzięki zakładaniu gospodarstw na glebach zalewiskowych, nawadnianych względnie osuszonych torfowiskach. Nadto, jednocześnie z wyspecjalizowaną produkcją warzywno-ziemniaczaną, prowadzi się hodowlę rasowych, wysokoprodukcyjnych gatunków zwierząt.

Sprawocznik buchgałtiera kołchoza (Poradnik buchaltera kołchozu). Moskwa 1961, Sielchozgiz, s. 584.

Poradnik został ujęty w ten sposób, iż podano w nim wszystkie akty normatywne, od konstytucji Zw. Radzieckiego poprzez ustawę kołchozową do szczegółowych aktów normujących ubytki naturalne, tj. regulujące całokształt zagadnień gospodarczych, finansowych, prawnych i porządkowych w zakresie produkcji kołchozowej i rozliczania się z niej przez księgowość oraz sprawozdawczość. W poszczególnych rozdziałach omówiono: postanowienia ogólne, przepisy normujące prowadzenie księgowości w kołchozach, organizację finansów, realizację (sprzedaż) produkcji, stosunki umowne i sposób rozstrzygania sporów (oraz egzekwowania należności), wynagrodzenia, stosunki międzykołchozowe, sprawozdawczość oraz środki przedsięwzięte dla dalszego umacniania gospodarki kołchozowej.

STEINMANN P.: **Bauer und Ritter in Mecklenburg** (Chłop i rycerz w Meklemburgii). Schwerin 1960, Petermänken Verl., s. 328.

Zmiany stosunków między dworem i wsią we wschodniej i zachodniej Meklemburgii podane na przykładzie zmian warunków ekonomicznych, społecznych i prawnych na przestrzeni od przełomu XII/XIII wieku do reformy rolnej w 1945 r.

TER-AVANIESJAN D. W.: **Sielskoje choziajstwo Indii** (Rolnictwo Indii). Moskwa 1961, Gos. Izd. Sielskochoz. Litier. Żurnałow i Płakatow, s. 248.

Publikacja powstała w wyniku 4-letniego pobytu autora w Indiach i poznawania życia narodu hinduskiego, działalności rolniczych instytutów naukowo-badawczych oraz szkół i gospodarstw rolnych, a także problemów i perspektyw rozwojowych rolnictwa hinduskiego. W konsekwencji autor omawia zagadnienia rolnicze, które mają poznawczą i praktyczną wartość dla czytelnika interesującego się m. in. ogólnymi wiadomościami o rolnictwie Indii, jego warunkami naturalnymi, nawadnianiem, mechanizacją, produkcją roślinną i zwierzęcą oraz nauką rolniczą.

TUCK R. H.: **An Introduction to the Principles of Agricultural Economics** (Wstęp do zasad ekonomiki rolnictwa). London 1961, Longmans, s. VII, 260.

Publikacja jest przewidziana dla studentów kierunków ekonomiczno-rolniczych i ogólno-ekonomicznych; wprowadza w sposób przejrzysty w podstawowe zagadnienia ekonomiczne wyłaniające się w rolnictwie. Za takie zagadnienia poczytuje się m. in. kredyt rolny, tenutę dzierżawną, kontrakt najmu, ogólne warunki rynkowe i organizację rynku, stosunki między rolnictwem i całą gospodarką narodową, popyt, rozwój przemysłu rolnego i politykę państwa. Książkę cechuje pogłębiona analiza ekonomiczna niektórych szczególnie ważnych dla rolnictwa zagadnień, jak wielkość gospodarstw, wybrane problemy zatrudnienia i dzierżaw, nakładów inwestycyjnych i długofalowego rozwoju rolnictwa.

WENŻER W. G.: **Woprosy ispolzowanija zakona stoimosti w kołchoznom proizwodstwie** (Problemy zastosowania prawa wartości w produkcji kołchozowej). Moskwa 1960, Gospłanizdat, s. 320.

Znany polskim czytelnikom ekonomista radziecki podejmuje wielkiej wagi problem działania prawa wartości w nowych wzajemnych stosunkach między państwem a kołchozami. Polegają one na: sprzedaży kołchozom maszyn, przejściu od mnóstwa cen rozliczeniowych i skomplikowego systemu dostaw do jednolitych, rejonowych cen zakupu i jednorodnej formy dostaw, z perspektywą przejścia w najbliższym czasie do systemu wolnej sprzedaży i zakupu produkcji kołchozowej wg cen jednolitych, odpowiadających poziomowi produkcji i wydajności pracy jako mierze wartości. Autor próbuje usunąć balast starych poglądów, igno-

rowania prawa wartości i takich jego kategorii jak koszty własne, rentowność, rachunek ekonomiczny, cena. Zdaniem autora bowiem problem wartości to głównie problem cen. Autor stawia zagadnienie w płaszczyźnie teoretycznej, nie mniej jednak daje konkretny przykład obliczeń i analiz dokonanych w 100 kołchozach. Zabieg ten był zapewne potrzebny w tym celu, aby skończyć z dyskusją na temat metod obliczania kosztów własnych produkcji kołchozowej i przejść wreszcie do obliczania globalnej wartości produkcji i jej rentowności oraz rentowności każdej gałęzi produkcji, każdej uprawy i gospodarstw jako całości.

Województwo zielonogórskie. Monografia geograficzno-gospodarcza. Poznań 1961, Inst. Zachodni, s. 604.

Obszerna monografia opracowana zbiorowo, zawiera m. in. szczegółowe i wyczerpujące dane dotyczące rolnictwa; w części I znajdujemy rozdziały omawiające warunki glebowe, świat zwierzęcy i szatę roślinną, w częściach III i IV — rozdziały dotyczące struktury agrarnej, kierunków rozwoju rolnictwa, produkcji roślinnej i zwierzęcej, sadownictwa, warzywnictwa, lasów i gospodarki leśnej, przemysłu rolno-spożywczego i drzewnego. Wydawnictwo zawiera sporo danych statystycznych, map oraz bibliografię. (Pozostałe części i rozdziały nie dotyczą rolnictwa).

WORONOWICZ A. A.: **Leninskaja agrarnaja programma i jejo osuszczestwlenije w SSSR** (Leninowski program agrarny i jego realizacja w ZSRR). Moskwa 1961, Izd. Soc. Ekonom. Litier., s. 556.

Historycznie ujęty wykład ukształtowania się i wcielania w życie programu agrarnego w Rosji, a następnie w ZSRR od podstawowych założeń z okresu powstania partii marksistowskiej w Rosji (lata 1894—1904), poprzez program partii bolszewickiej z okresu rewolucji burżuazyjno-demokratycznej, przygotowania i realizacji wielkiej rewolucji socjalistycznej oraz programu przejścia od kapitalizmu do socjalizmu, następnie stopniowego przechodzenia od socjalizmu do komunizmu. Ostatni rozdział dotyczy walki KPZR o dalszy rozwój rolnictwa w warunkach budowania społeczeństwa komunistycznego.

WOŚ A.: **Elastyczność spożycia żywności na wsi.** Warszawa 1961, PWE, s. 180.

Wydana drukiem praca doktorska (pt. Elastyczność spożycia i popytu na żywność wśród ludności wiejskiej), której streszczenie zostało podane w nrze 5/1961 na s. 165.

Zasady zaliczania dniówek obrachunkowych. Warszawa 1961 PWRiL, s. 116.

Poprzedzona uchwałą Prezydium Krajowej Rady Spółdzielczości Produkcyjnej (z dn. 14. IX. 1961 r.) w sprawie zasad opłaty pracy w spółdzielniach produkcyjnych — opracowana zbiorowo (**T. Książek, S. Paśko i Z. Smoleński**) broszura zawiera poparte przykładami i obliczeniami sposoby zaliczania dniówek obrachunkowych w produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz tabele wzorcowych norm i opłat, sposoby zaliczania dniówek obrachunkowych rzemieślnikom oraz zakres czynności i zasady wynagradzania pracowników administracyjnych, w tym spółdzielców, zarządzających spółdzielnią i kierujących zespołową produkcją oraz spółdzielców zatrudnionych przy ewidencji działalności zespołowej i przechowywaniu oraz dozorowaniu własności spółdzielczej (księgowy, kasjer, magazynier itd.). Podano też zasady ewidencji pracy i dniówek obrachunkowych, wreszcie — podziału dochodu i przechodzenia do pieniężnej opłaty pracy.

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

BERGMAN H.: **Die Anwendung der Modellkalkulation bei der Entwicklung spezialisirter Betriebe** (Zestawienie modeli schematów kalkulacji w rozwoju specjalistycznych gospodarstw). Berichte über Landwirtschaft, Hamburb—Berlin, Tom XXXIX, 1961, zeszyt 4, s. 721—731.

Instytut Organizacji Gospodarstw w Völkenrode opracował metodę konstrukcji modeli teoretycznych organizacji gospodarstwa i wyznaczania kierunków produkcji. Polega ona na tym, że doświadczalnie ustala się normy czynników produkcji i ich optymalne relacje i na tej podstawie tworzy się rodzaj wachlarza możliwości kierunków produkcji w zależności od istniejących warunków. Przy zestawieniu wachlarza modeli z analizowanym gospodarstwem należy tylko „dobrać" właściwy wariant.

Autor wyraża przekonanie, że w tak określonym modelu teoretycznym każde gospodarstwo może znaleźć swój odpowiednik na zasadzie logicznej interpretacji współzależności czynników występujących w produkcji. To ma niemal automatycznie narzucić odpowiedni wybór wariantu, wyłączając subiektywny punkt widzenia posługującego się tym modelem badacza czy praktyka.

W artykule przytoczony jest przykład zespołu 16 modeli w kierunku specjalistycznym hodowli bydła. Jako stały czynnik we wszystkich metodach przyjęto zatrudnienie dwóch pracowników i ilość paszy na 1 ha. Ze zmiennych czynników występuje w pierwszym rzędzie obszar gospodarstw.

Opisana metoda zbliżona jest w swych założeniach do tzw. planowania programu z tym, że zasadę kolejnych przybliżeń stosuje się w sposób z góry ujęty w schemat, stąd ograniczona jest swoboda wyboru w pobieraniu decyzji.

BIERSTEDT R., SCHIEDT E., WIED F.: **Flächenzusammenlegung und Einrichtung von festen Fruchtfolgen in den LPG Typ I der Mittelgebirgslagen** (Scalenie obszaru i zaprowadzenie trwałego płodozmianu w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych w rejonie podgórskim). Die Deutsche Landwirtschaft, Berlin 1962, nr 1, s. 7—10.

Wobec powszechnej kolektywizacji rolnictwa chłopskiego w NRD zachodzi konieczność wprowadzenia racjonalnego systemu polowego przez wyodrębnienie kompleksów pól i wprowadzenia w nich stałych płodozmianów. Prace organizacyjne tego rodzaju były przeprowadzone w spółdzielni produkcyjnej typu I w Bobennenkirchen w okręgu Oelsnitz. Na podstawie tego przykładu autorzy dają szereg wskazań. Dotyczą one wielkości pól, których optymalny rozmiar zależy od ukształtowania terenu. Autorzy przestrzegają przed dążeniem do zbytniego powiększenia kompleksów polowych. Dalsze wskazania idą w kierunku ustalenia płodozmianów. W związku z potrzebami paszowymi w uprawie polowej powinna znaleźć się określona ilość roślin pastewnych. Zaleca się przeto przed ustaleniem płodozmianu dokonanie dokładnej kalkulacji. Przejście na płodozmiany powinno nastąpić w trzecim roku. W zasadzie te wskazania nie wykraczają poza powszechnie znane i stosowane w praktyce urządzeniowej spółdzielni produkcyjnej.

BÖRLIN M.: **Anwendungen der linearen Planungsrechnung in der Landwirtschaft und in verwandten Gebiten** (Zastosowanie planowania liniowego w rolnictwie i w pokrewnych dziedzinach). Agrarpolitische Revue, Zürich 1962, nr 5/6, str. 146—157.

Planowanie liniowe w rolnictwie omówione jest w sposób popularyzatorski. Autor pomija zupełnie metody i technikę obliczeń matematycznych, natomiast podaje główne możliwości zastosowań tych metod w rozwiązywaniu poszczególnych zagadnień. Daje przykład zastosowania planowania liniowego w wąskiej tematyce (np. w określeniu optymalnej pod względem składników pokarmowych i kosztów mieszanki pasz treściwych), jak i w rozwiązywaniu skomplikowanych zagadnień (np. optymalizacja produkcji w gospodarstwie rolnym oraz w gospodarce narodowej). Omawia też dziedziny powiązane z gospodarką rolną, np. gospodarkę mleczną, spożycie wytworów rolnych.

W odniesieniu do omawianych dziedzin autor podaje bibliografię 37 ważniejszych prac wraz z krótką ich charakterystyką, przytaczając głównie publikacje w języku niemieckim i nieliczne tylko angielskie. Poza tym wymienia kilkunastu autorów, między innymi Langego, bez podania bibliografii.

BRECH R.: **Economics of Agriculture: An Economic Analysis of the Efficiency of British Agriculture Over Time** (Ekonomika rolnictwa: Analiza osiągnięć brytyjskiego rolnictwa w perspektywie czasu). Journal of Agricultural Economics, vol. XIV, New York 1961, nr 4, s. 446—465.

W obszernym artykule autor daje przegląd stanu rolnictwa brytyjskiego ostatnich lat w powiązaniu z całokształtem gospodarki narodowej.

Charakteryzując rozwój rolnictwa i wzrost produkcji podkreśla, że przy wzroście postępu technicznego, zwiększeniu zużycia nawozów i siły mechanicznej, siła ludzka jest bardziej efektywnie wykorzystywana. Rolnictwo brytyjskie ma już za sobą okres ekspansji i szybkiego zastępowania pracy przez kapitał. Rolnictwo staje się bardziej skoncentrowane, od roku 1953 liczba gospodarstw stopniowo zmniejsza się, poza tym zaznacza się dążność do specjalizacji.

Następuje komercjalizacja i industrializacja rolnictwa, co oznacza, że w przyszłości farmerzy będą musieli w większym stopniu zajmować się czynnościami handlowymi, niż działalnością produkcyjną.

Jednakże analiza dochodów rolników wykazuje, że efekt finansowy nie jest wystarczający, by zadowolić rolników. Połowa farmerów nie osiąga zwrotu poniesionych nakładów, jeżeli uwzględnić zarobek rolnika i koszt użytego kapitału. Wskazuje to na konieczność uelastycznienia systemu subwencjonowania rolnictwa.

Artykuł zawiera dużą ilość materiału statystycznego. W końcu artykułu przytoczona jest obszerna dyskusja na omawiany temat.

CHOŁAJ H.: **Procent jako czynnik kosztu w rolnictwie, Ekonomista,** Warszawa 1961, nr 6, s. 1221—1244, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Sformułowana przez Laura koncepcja przyjmowania procentu od kapitału w gospodarce chłopskiej nie budzi u autora zastrzeżeń teoretycznych. Natomiast autor uważa, że jest to nierealne w praktyce gospodarstw chłopskich, zarówno w krajach kapitalistycznych, jak i w Polsce. Jako uzasadnienie podaje, że w gospodarce chłopskiej nie zachodzą procesy wyrównywania kosztów z innymi działami gospodarki narodowej, ani też nie zachodzi możność przerzucania kapitałów włożonych w rolnictwo do innych działów produkcji.

Zagadnienie procentu jako czynnika kosztu naświetla autor także od strony wyboru kierunków produkcji o różnym stopniu kapitałochłonności. Wnioski swe opiera na analizie źródłowego materiału statystycznego.

Artykuł zawiera obszerny przegląd literatury wiążącej się z omawianym tematem.

GAŁĘSKI B.: **Kierunki zmian społecznych wsi i jej perspektywy.** Wieś Współczesna, Warszawa 1961, nr 12, s. 35—47.

Współcześnie na wsi występują zmiany w trzech kluczowych przejawach życia wiejskiego — w gospodarstwie chłopskim, w rodzinie chłopskiej i w wiejskiej społeczności lokalnej.

Gospodarstwo chłopskie łączy w sobie cechy przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowego. Jednakże szereg czynników powoduje, że cechy przedsiębiorstwa zaczynają dominować. Na tym tle powstają zmiany w tradycyjnym pojmowaniu gospodarstwa chłopskiego. Ma to poważne konsekwencje społeczne, przede wszystkim w rodzinie chłopskiej.

W tradycyjnej rodzinie chłopskiej występuje identyfikacja interesów rodziny i gospodarstwa. Narzuca to rodzinie szczególną spoistość i wymaga podporządkowania dążeń każdego z jej członków interesom całej rodziny i gospodarstwa. Współcześnie natomiast spoistość ta została poważnie naruszona. Zarobkowanie uboczne, usamodzielnienie się dzieci, rozluźnia związek wielu członków rodziny z gospodarstwem, stwarzając styl życia podobny do miejskiego. Występuje tu konflikt między członkami rodziny i gospodarstwem, który w ramach gospodarstwa chłopskiego nie może być rozwiązany.

Społeczność wiejska jako grupa pierwotna ulega również rozkładowi. Na wsi następuje rozwarstwienie na chłopów-przedsiębiorców i chłopów-robotników, z tym wiąże się zróżnicowanie zawodowe.

Na podstawie przeprowadzonej analizy autor wskazuje na drogi społecznych przeobrażeń wsi. Wieś przyszłości nie ma stanowić zamkniętej wspólnoty produkcyjno-bytowej.

Spółdzielczoć produkcyjna i usługowa ma stanowić system przedsiębiorstw. Rozbudowa systemu przedsiębiorstw — to przejmowanie od gospodarstw chłopskich poszczególnych dziedzin produkcji przy przydawaniu im form industrialnych. To zapewni zatrudnienie dorastającemu pokoleniu i szukającym pracy poza gospodarstwem.

GRUEN F. H.: **Agriculture and Technical Change** (Rolnictwo a zmiany techniczne). Journal of Farm Economics, vol. XIV, New York 1961, nr 4, punkt 1, s. s. 838—858.

Artykuł omawia zagadnienie ekonomicznego efektu postępu technicznego w rolnictwie. W pierwszym rozdziale zatytułowanym „Model podstawowy" autor przyjmuje założenie istnienia dwóch dóbr — rolniczego „A" i nierolniczego „N". Rozważa następujące sytuacje: postęp techniczny zachodzi w „A" i nie zachodzi w „N"; wprowadzenie postępu nie zmienia zużycia kapitału lub pracy; gospodarka jest zamknięta — bez eksportu i importu. Analiza ujmowana jest statycznie — rozpatrywane są odrębnie stany równowagi w „A" — w okresie poprzedzającym i po wprowadzeniu postępu.

W drugim rozdziale powyższy podstawowy model rozpatrywany jest przy uwzględnieniu wymiany międzynarodowej, w trzecim rozdziale autor rozważa, w jakim stopniu przyjęte założenia odnosić się mogą do istniejącej rzeczywistości podkreślając szereg zastrzeżeń.

Wywody swe ilustruje jednym dość odosobnionym przykładem wprowadzenia zmian technicznych w rolnictwie austriackim w roku 1950. Cały artykuł ma charakter wybitnie teoretyczny, przeważają w nim abstrakcyjne rozważania, w szczególności na przykład dwudziestostronicowy tekst, zawiera około 8 stron wzorów matematycznych.

JACEK K.: **Dochody realne ludności chłopskiej.** Wiadomości Statystyczne, Warszawa 1961, nr 6, s. 3—7.

Dokonane przez autorkę obliczenia szeregu podstawowych danych dotyczących dochodowości gospodarstw chłopskich oparte są na szacunkach przy wykorzystaniu źródłowych materiałów.

Podstawową część przychodów ludności chłopskiej stanowi wartość spożycia naturalnego, wartość wytworów sprzedanych, przyrost stada, kredyty, premie, odszkodowania. Ponadto szacowane są przychody z działów częściowo związanych z produkcją rolną oraz z ubocznych pozarolniczych źródeł zarobkowania.

W latach 1955—1960 ogólna wartość przychodów ludności chłopskiej wzrosła o 39,9 mld zł, osiągając w końcowym roku stan 111,7 mld zł. W tym czasie przychody pieniężne wzrosły o 34,4 mld zł, osiągając stan 65 mld zł. Rozchody pieniężne związane z produkcją rolną wzrosły w pięcioleciu z 17 mld zł do 32 mld zł (wzrost o 56%).

Dochody nominalne z produkcji rolnej zostały obliczone jako różnica między globalną sumą przychodów, a sumą rozchodów na produkcję rolną. Oszacowano je w roku 1960 na 79,6 mld zł. Dochody realne obliczono dzieląc dochody nominalne przez wskaźniki cen artykułów przeznaczonych na konsumpcję i cele produkcyjne. Dochody realne wzrosły w pięcioleciu a 27%, osiągając poziom 73 mld zł. Większość tych dochodów (95,1%) przeznaczono na konsumpcję, w tym spoży-

cie naturalne wynosi około połowy. Na inwestycje produkcyjne i nieprodukcyjne przeznaczono około 5% sumy dochodów rolnych.

Według szacunku autorki tempo wzrostu dochodów ludności chłopskiej było tylko nieznacznie wolniejsze od wzrostu płac pracowników zatrudnionych w gospodarce uspołecznionej.

KRUTENA V.: **Současne a perspektivni úkoly našeho zemědělstvi** (Aktualne i perspektywiczne zadania naszego rolnictwa). Socialistické Zemědělstvi, Praha 1962, nr 1, s. 1—26.

Autor artykułu, Minister Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Wodnej CSSR, wygłosił referat na powyższy temat na 1 Ogólnokrajowej Konferencji Okręgowych rolniczo-leśnych towarzystw w Gottwaldowie w listopadzie 1961. Referat ten na wstępie zawiera omówienie zadań towarzystw na najbliższy okres w zakresie wdrażania postępu technicznego i upowszechnienia wiedzy. Główną natomiast część referatu stanowi przegląd zadań rolnictwa czechosłowackiego w trzeciej pięciolatce. Autor rozważa szczegółowo ważniejsze działy wytwórczości rolnej, wskazuje w nich zadania do realizacji, niezbędne dla osiągnięcia większej wydajności.

Powyższy referat, jak i przeprowadzona po nim dyskusja była podstawą przyjęcia przez konferencję wniosków jako wytycznych do dalszej pracy towarzystw.

MC FARQUHAR A. N. M.: **Rational Decision Making and Risk in Farm Planning — an Applikation of Quadratic Programming in British Arable Farming** (Podejmowanie racjonalnych decyzji i ryzyko w planowaniu gospodarstw — zastosowanie planowania „szachownicowego" w brytyjskim gospodarstwie rolnym). Journal of Agricultural Economics, London, vol. XIV, nr 4, str. 552—563.

Artykuł daje próbę zastosowania matematycznych metod uzyskiwania elementów decyzji gospodarczych przy maksymalizacji dochodu z uwzględnieniem ryzyka. Tym samym autor podejmuje próbę poszukiwań optymalizacji dochodu, chociaż nie stosuje tego określenia.

Wnioski swoje autor opiera na konstrukcji teoretycznych modeli opartych na podstawach eksperymentalnych gospodarstw różnych rozmiarów — 150, 200 i 250 akrów. Dla tych modeli wykazuje szereg współzależności pomiędzy rozmiarami zasiewów a wysokością dochodów. Przytoczone dane liczbowe i wykresy mają charakter ilustracyjny. Sposób dokonania obliczeń przy użyciu maszyn matematycznych, aczkolwiek bliżej nie omawiany, prawdopodobnie opiera się na zasadach wchodzących obecnie w powszechne użycie przy tego rodzaju opracowaniach.

MANTEUFFEL R.: **Badania ekonomiczno-rolnicze a potrzeby rolnictwa,** Nowe Rolnictwo, Warszawa 1962, nr 1, s. 20—24.

Przyjmując, że prace badawcze ekonomiczno-rolnicze mają bezpośrednio lub pośrednio służyć praktyce rolniczej, należy od nich wymagać, ażeby przyczyniały się do osiągnięcia efektywnej ekonomicznie działalności produkcyjnej. To znaczy, badania te powinny być pomocne w uzyskiwaniu planowanego jakościowego i ilościowego poziomu produkcji przy możliwie najniższych kosztach jednostkowych i możliwie najwyższej wydajności pracy. Jednakże spełnienie tego społecznego celu produkcji nie usuwa rozbieżności w zakresie węższych subiektywnych celów poszczególnych uczestników procesu produkcyjnego.

W szczególności przedsiębiorstwo zainteresowane jest przede wszystkim wynikiem finansowym, bez względu na rodzaj i ilość produkcji. Pracownicy zainteresowani są wysokim i trwałym dochodem osobistym. Łagodzenie tych istniejących obiektywnie różnic w zakresie pojedynczych celów jest niełatwym zadaniem i drogę do tego ma między innymi wskazywać teoria.

Ażeby móc ustalić zasady podnoszenia efektywności dużej masy gospodarstw, trzeba je uszeregować w mniej więcej jednolite grupy, w stosunku do których dadzą się stosować te same lub podobne zasady, prowadzące do racjonalizacji produkcji. Jak dotąd nie mamy pod tym względem dostatecznego rozeznania. Autor szczegółowo zajmuje się problematyką efektywności produkcji, wskazując przy tym na szereg zagadnień z tego zakresu, oczekujących na swe rozwiązanie.

W końcu autor opierając się na tendencjach rozwojowych jakie cechują współczesne rolnictwo, rysuje wizję przyszłego przedsiębiorstwa rolniczego w państwie socjalistycznym.

ROSSEK F.: **Die Buchführung im Dienste der Agrarwirtschaft** (Rachunkowość w służbie rolnictwa). Der Förderungsdienst, Wien 1961, nr 12, s. 406—410.

Artykuł może przez to wzbudzić zainteresowanie, że podaje historię rachunkowości rolnej w Austrii, począwszy od 1807 roku. Okres ostatniego sześćdziesięciolecia prac rachunkowości rolniczej (od 1898 roku) omówiony jest obszernie i wyczerpująco. Autor podaje też organizację rachunkowości i wyniki osiągnięć za ostatnie lata. Wymienia ważniejsze publikacje, jak np. prowadzone od 14 lat sprawozdanie „Die Lage der österreichischen Landwirtschaft" (Stan rolnictwa austriackiego). Wydawnictwo to nosi charakter oficjalnego dokumentu, jako podstawa tzw. „Zielonego Planu". Poza tym wydawane są „Die Buchführungsergebnisse der österreichischen Landwirtschaft" (Wyniki rachunkowości rolnictwa austriackiego) i liczne zeszyty specjalne.

Publikacje wyników rachunkowości są używane jako materiał instruktorski przy poradnictwie gospodarczym. Wyrazem doceniania w Austrii znaczenia rachunkowości rolniczej dla nauki i praktyki jest fakt, że rolnicy prowadzący rachunki systematycznie w ciągu dłuższego czasu są odpowiednio wyróżniani przez Izby Rolnicze.

SCHMIDT ST., WOŚ A.: **Uwagi w sprawie badań nad elastycznością produkcji i podaży produktów rolnych.** Ekonomista, Warszawa 1961, nr 6, s. 1322—1334.

Artykuł zawiera szereg uwag dotyczących merytorycznej i metodycznej strony badań nad elastycznością produkcji i podaży artykułów rolnych. Autorzy wskazują przede wszystkim na czasową zmienność rozmiarów produkcji i podaży wytworów rolnych, co przejawia się w odstępach rocznych, w cyklach periodycznych, jak też w odstępach nieregularnych. Przytaczają w tej sprawie szereg poglądów innych badaczy. Na tej podstawie twierdzą, że empiryczne krzywe podaży mogą być tylko z dużymi zastrzeżeniami wykorzystywane przy planowaniu produkcji.

W dalszej części artykułu autorzy rozważają zagadnienie metody określania krzywych empirycznych podaży. Między innymi omawiają zastosowanie regresji i korelacji prostej między ceną a produkcją jednorocznych ziemiopłodów, oraz zastosowanie regresji i korelacji wielorakich i cząstkowych.

W końcu podkreśla się, że poważną trudnością w powyższych badaniach jest występowanie w naszych warunkach różnych cen tego samego artykułu w zależności od formy sprzedaży.

SZULC B.: **Metodyka badań spożycia w chłopskich gospodarstwach domowych.** Przegląd Statystyczny, Warszawa 1961, nr 4, s. 369—384, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Znajomość rozmiarów i struktury spożycia domowego ludności wiejskiej oraz powiązań występujących tu z innymi wielkościami ekonomicznymi stanowi jeden z elementów niezbędnych przy podejmowaniu decyzji w zakresie zaopatrzenia rynku wiejskiego, polityki cen, polityki fiskalnej.

Powiązania te są bardzo skomplikowane ze względu na istnienie wspólnego ośrodka dyspozycji środkami przeznaczonymi na bieżącą produkcję, inwestycje i spożycie, w grę też wchodzą wszystkie czynniki określające skłonność do akumulacji. Poza tym spożycie naturalne pozostaje w związku z rozmiarami i strukturą produkcji rolnej, systemem cen zbytu, relacjami cen zbytu do cen detalicznych.

Autor, po naświetleniu ważności, jak też złożoności problemu, omawia techniczną stronę dokonywania niezbędnych obliczeń statystycznych, które mogą przyczynić się do dania odpowiedzi na wymienione zagadnienia. Między innymi rozważa możliwości przewidywań rozmiarów i struktury spożycia wiejskiego, uwzględniając dynamikę produkcji rolnej oraz prognozę rozwoju ludności rolniczej.

VRBA L.: **Možnosti racionalizace pracowniho procesu v chovu dojnic** (Możliwości racjonalizacji procesu pracy w chowie krów dojnych), Zemědělská Ekonomika, Praha 1961, nr 12, s. 873—895, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Wnioski dotyczące racjonalizacji pracy w użytkowaniu krów dojnych zostały poprzedzone szczegółowym rozpatrzeniem przez autora wszystkich ważniejszych czynności w oborze. Autor porównując te czynności, jak dojenie, karmienie, usu-

wanie obornika itp. w tradycyjnie urządzonych oborach, gdzie krowy są na uwięzi, z nowoczesnymi urządzeniami, z wolnymi stanowiskami. Przeprowadzone kalkulacje nakładu pracy żywej na jedną krowę oraz na 1 litr mleka wykazują wyraźną przewagę urządzeń w oborach o stanowiskach wolnych.

Najbardziej efektywne wyniki racjonalizacji pracy uzyskuje się w oborach o większej ilości krów. W oborach liczących ponad 200 krów czas pracy żywej dziennie na jedną sztukę można ograniczyć do 12—10 minut, przy tym przy dalszych udoskonaleniach technicznych istnieje możliwość obniżenia tej normy. Dla ilustracji autor podaje, że w najbardziej zmechanizowanych oborach typu tradycyjnego czas pracy na jedną krowę wynosi około 30 minut dziennie.

Artykuł podaje szereg schematów racjonalnego urządzenia obory.